

“ได้-เสีย” และ “สัจคือเด็ก ๆ”

โดย

เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

นายภักดี จวีสุข และ นางสาวถวิล จวีสุข

พิมพ์แจก

ในงานฉนากิจศพ ปลัดเวรเฉย สวัสดิศนาค

ณวัดเชมาภิศาราม จังหวัศนนทบุรี

วันที่ ๒๒ ธันวาคม จ.ศ. ๒๔๗๘

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

1643

รวมฉบับที่ ๑๕๑ แห่ง พ.ร.บ. จ.อ. นครราชสีมา
ฉบับที่ ๑๕๑

๗ สิงหาคม ๒๕๓๓.

“ได้-เสีย” และ “สคูคี้เค็ก ๆ”

โดย

เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

นายภักดี จวีสุชา และ นางสาวถวิล จวีสุชา

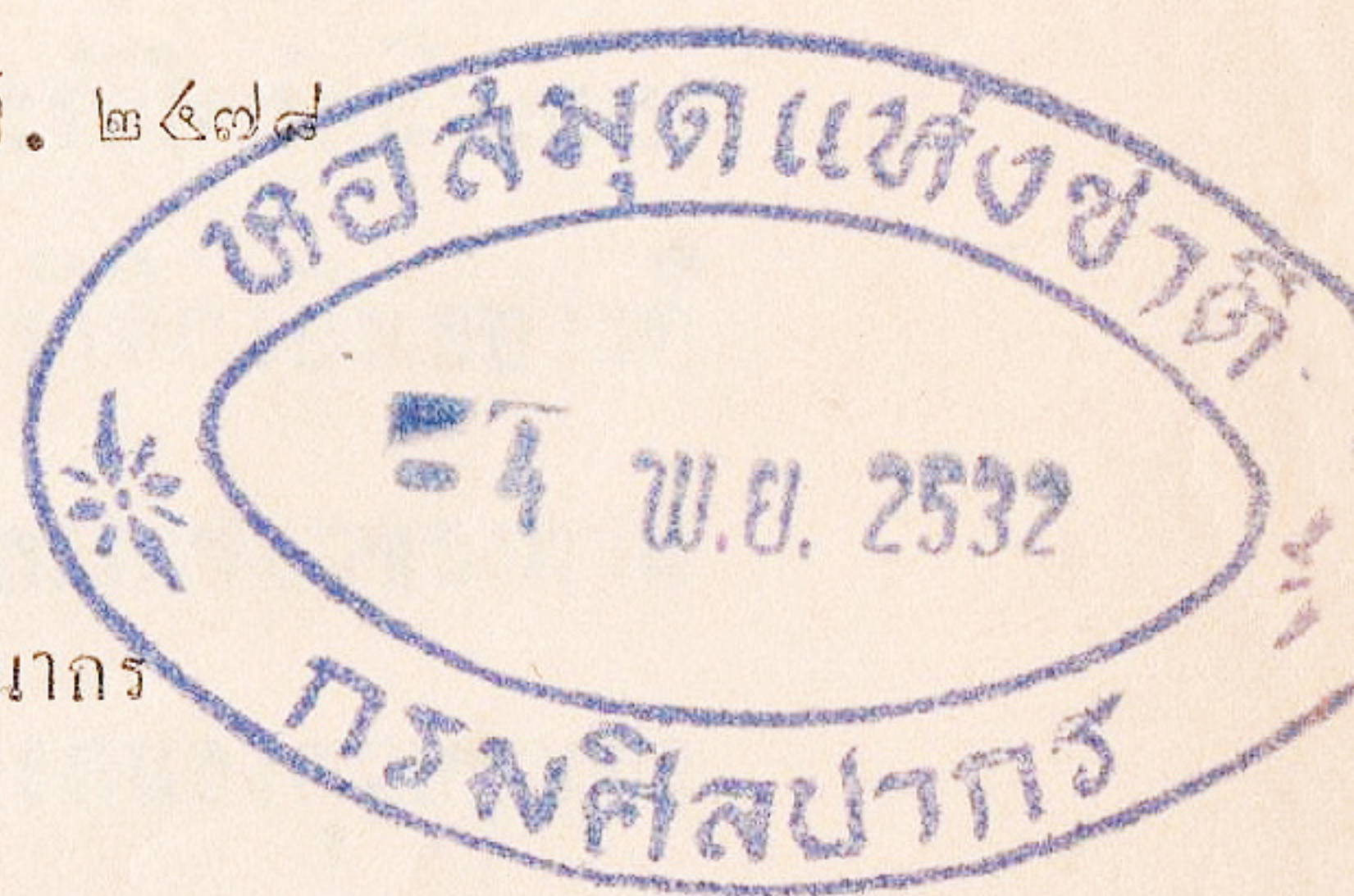
พิมพ์แจก

ในงานฌาปนกิจศพ ปลัดเวรเฉย สวัสดิ์นิภา

ณ วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี

วันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขที่๑๑

104

เลขหมู่

895.914

๑1๙๓๑

เลขทะเบียน

4.32 2,15468

คำนำ

คุณตาเฉย สวัสดิ์ตินาค ไต่เคยเป็นผู้มีอุปการะ
คุณต่อข้าพเจ้าและน้องอยู่มาก เมื่อข้าพเจ้าและน้อง
ยังเยาว์อยู่ ท่านเคยเรียกและนำไปรับประทานอาหาร
ถ้วย นอนถ้วย สันทนาถ้วย และชอนนำข้าพเจ้า
ไปไหนมาไหนถ้วยเสมอมีไต่ขาด เนื่องจากข้าพเจ้า
ไต่คลุกคลีอยู่กับท่านเสมอ ข้าพเจ้าก็ต้องรักษากิริยา
มารยาทให้ดี ซึ่งเป็นการฝึกหัดอยู่เป็นส่วนมาก และ
ข้าพเจ้าต้องอ่านหนังสือให้ท่านฟังเสมอทั้งหนังสือธรรมะ
ความรู้, คำประพันธ์ และอ่านเล่น ข้าพเจ้าจึงอ่าน
หนังสือคล่องมาแต่เล็ก ๆ และเข้าใจความไต่ดี ยิ่ง
กว่านั้นท่านยังไต่เคยมีอุปการะคุณและรักใคร่สนิทสนม
หวังดีต่อบิดามารดาและพี่ของข้าพเจ้าอีกเป็นอย่างดี
ในการฉะปะนกิจศพของท่านซึ่งบุตรและภรรยาของท่าน
ไต่เป็นเจ้าภาพ ข้าพเจ้าและน้องใคร่จะสนองคุณคุณตา

สักอย่างหนึ่ง เห็นว่าวิธินั้น ๆ ก็มีผู้ได้รับสนองงาน
 อยู่มากแล้ว ข้าพเจ้าซึ่งมีใจชอบวิชาหนังสือ จึงมีใจ
 น้อมไปทางพิมพ์หนังสือช่วย เพื่อเป็นกุศลสาธารณะ
 ประโยชน์ แต่เป็นเวลานั้นตกลงใจในระยะสั้น จึง
 ใคร่จะได้พิมพ์เป็นเรื่องสั้น ๆ ข้าพเจ้าได้ไปกราบ
 เรียนท่าน เสฐียรโกเศศอาจารย์ของข้าพเจ้าขอเรื่อง
 ชะนิคณัน ท่านกรุณาให้เรื่อง “ไต่-เลีย” ซึ่งท่านได้
 บรรยายทางวิทยเมื่อก่อนก่อนนั้นมา ๑ เรื่อง และให้
 เรื่อง “สคตเค็ก ๆ” ของท่านและนาคะประทีปมาอีก
 เรื่องหนึ่ง ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้อยู่ในคติธรรมอันสูง พงศ์
 ท่านผู้อ่านจำต้องนำไปคิดนึกในประโยชน์ส่วนรวม มิใช่
 ประโยชน์ส่วนบุคคล ในเรื่องหลังนี้ออกจะเป็นเรื่องยาว
 ข้าพเจ้าจึงขอคัดแต่บางตอนมาพิมพ์เพื่อให้เหมาะกบ
 เวลา ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านเจ้าของเรื่องทั้งสอง
 มา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูงด้วย

อาศัยอำนาจแห่งผลกุศลสาธารณะประโยชน์
 ข้าพเจ้าและน้องขอน้อมอุทิศแด่คุณตาเฉย สวัสดิ์นึกาค

ก

ทั้งสิ้น ท่านจักสถิตย้อยู่ณสารทิศใด ๆ หรือสวรรค์
ชั้นไหน ๆ ก็ตาม ขอท่านจงได้รับความสุขทุกทีพา
ราศีกาลเทอญ ฯ

นายภักดี ฦวิสุข

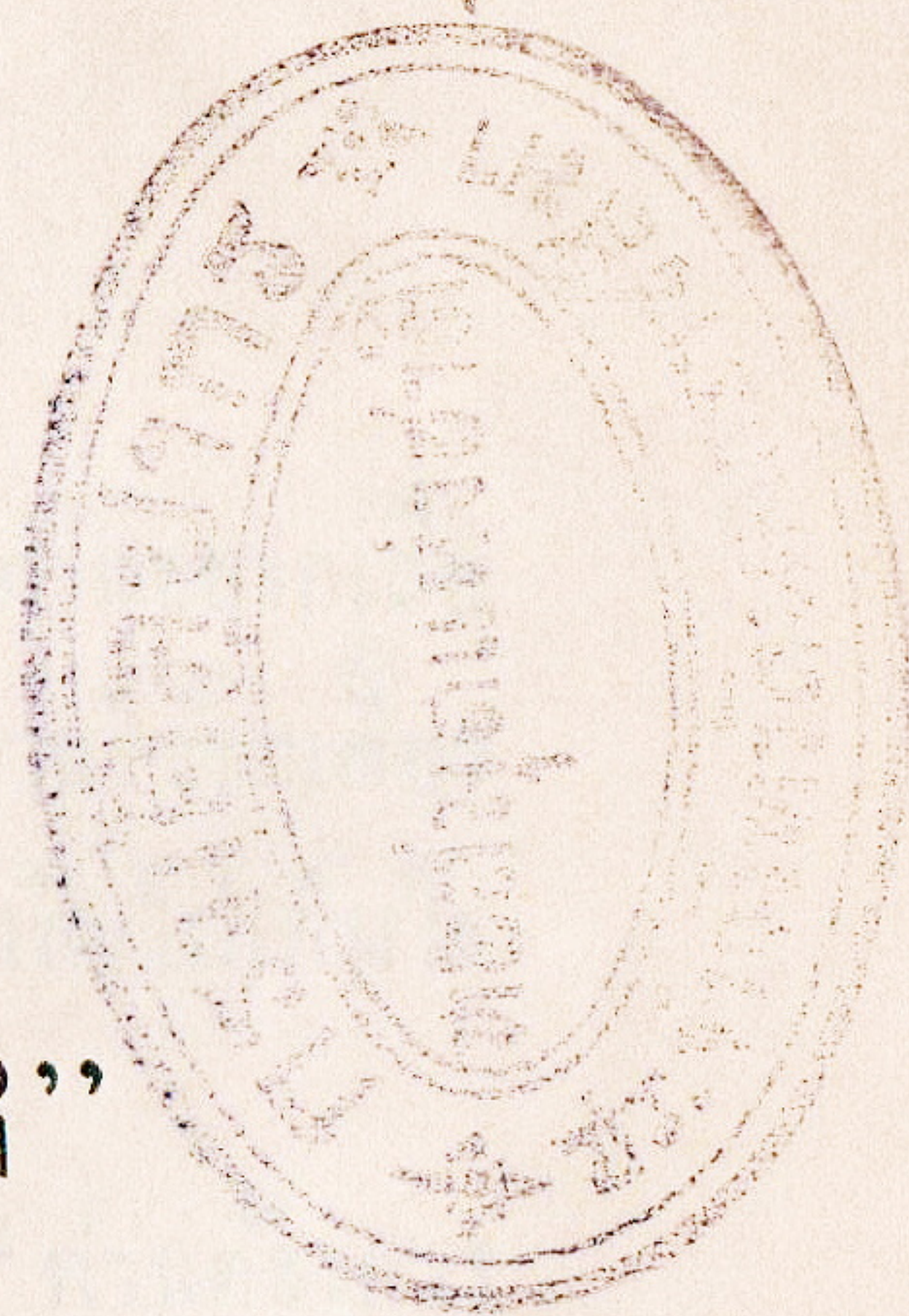
๒๒ ธันวาคม ๒๔๗๘

ได้-เสีย

โดย “เสฐียรโกเศศ”

บรรยายทางวิทยุกระจายเสียง

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘

ไค—เสี่ย

๒๔
ท่านผไท
บ

ต่างว่า ข้าพเจ้าจะถามท่านว่า “ท่านอยากเสีย
ฟันใหม่ ?” ฟันที่อยู่ในปาก ฟันที่ท่านใช้ขบเคี้ยว
ข้าพเจ้าตอบแทนท่านได้ว่า ท่านไม่อยากจะเสียใจ
เสีย

ต่างว่า ข้าพเจ้าจะถามท่านอีกว่า “ท่านต้องการ
กรากกรำทำงานมาวันยังค่ำ แลวกถึงเวลาพักผ่อน
หาความสบายใจ ท่านอยากเสียความสบายใจ ที่ว่านั้น
ข้างใหม่” ตอบแทนท่านได้ อีกว่า ท่านไม่อยากเสีย
ไม่เต็มใจเสีย

ท่านมีเงินมีทองมีข้าวของ ที่ท่านต้องใช้มีของ
ที่ท่านรักท่านสงวน ต่างว่าท่านจะเสียของเหล่านั้นไป
ท่านอยากเสียไหม ท่านคงไม่อยากเสียเป็นแน่

ข้าพเจ้าจะถามท่าน เป็นการต่างว่า อีกสักครึ่ง
หนึ่ง ท่านอยากเสียมือ เสียแขนของท่านไหม
ตอบได้ทันทีว่า ท่านไม่อยากจะเสีย

ท่านคงนึกแปลกใจ ว่าข้าพเจ้าถามทำไม เพราะ
ใครเล่าอยากให้เสียในสิ่งที่เราไม่อยากเสีย ถามทำไม
ที่ถามก็เพราะมีผู้กล้าเสียมาแล้ว ยอมเสียฟัน ยอม
เสียความสละบาย ยอมเสียข้าวของเงินทอง และยอม
เสียมือเสียแขนกันมาแล้ว ข้าพเจ้าจะเล่าให้ฟัง

ในเรื่องแรกข้าพเจ้าจะเล่าเรื่องเสียฟันก่อน

ท่านที่เคยเรียนภูมิศาสตร์มาแล้ว หรืออย่างน้อย
ก็คงเคยอ่านเคยได้ ยินมาบ้างแล้ว ว่าทางทิศทิศ
เหนือของโลก เรียกกันว่าขั้วโลกเหนือ ที่จริงโลก
ไม่มีขั้วหรือขั้วต้องแต่งเหมือนอย่างลูกไม้ที่ห้อยจากขั้ว
คอก แต่เราคิดเอาว่ามีขั้วเช่นนั้นเอง ที่แถวขั้วโลก
มีแผ่นดินเป็นเกาะเป็นเกียนอยู่ทั่วไป ใหญ่บ้างย่อม
ลงมาบ้าง แผ่นดินเหล่านั้นมีแต่หิมะหิมะชันหิมะพัน
ดินหนาแน่น เห็นชาวสลาฟเป็นพวกตลอดไปไม่ว่าที่ไหน
จนสุดสายตาหาเขตต์เป็นที่สุดไม่ได้ บางที่ข้าพเจ้าจะ
ไม่ต้องเล่าภูมิประเทศทางขั้วโลกเหนือให้ท่านฟังจน
ละเอียดละออนัก เพราะข้าพเจ้าได้ความรู้มากจากรูป

ภาพที่เขาถ่ายเอามาให้ดู และจากหนังสือฝรั่งที่เขา
 เล่าไว้ ซึ่งท่านก็คงทราบอย่างเดียวกับข้าพเจ้ามาบ้าง
 แล้ว แต่ข้าพเจ้าจะบอกเล่าภูมิประเทศทางขั้วโลกเหนือ
 อธิกสักเล็กน้อย คืออากาศหนาวเย็นเฉียบเป็นที่สุด
 ที่ในกรุงเทพ ฯ เรา ถ้าปรอทในเครื่องวัดความหนาว-
 รอนลดลงต่ำเพียง ๖๐ องศาเฟอเรนไฮต์ เหมือนอย่าง
 หน้าหนาวคราวที่แล้วมา เราก็ค้นว่าหนาวจริง แต่
 ความหนาวในเมืองเรา ถ้าเอาไปเทียบกับความหนาว
 ทางขั้วโลก ก็ผิดกันเท่ากับฟ้ามาดิน เพราะอากาศ
 ในที่นั้นจะทำให้ปรอทลงต่ำ ต่ำจนเลขตัวเลขที่เขาจด
 ไว้ว่าศูนย์ เสียด้วยซ้ำ ถึงนั้น เราพอจะเดาความหนาว
 ที่ขั้วโลกได้ ว่ามันหนาวเพียงไหน แม้อากาศจะหนาว
 ถึงเช่นนั้น และภูมิประเทศก็มีแต่หิมะเป็นทิวาว้าง
 ว่างเหวที่สุด ก็ยังเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ได้ มนุษย์
 ที่อยู่ทางขั้วโลกเหนือคือพวกเอสกีโม เอสกีโมมีรูป
 ร่างหน้าตาเป็นท่อนองพวกตาด หรือจะพูดให้ใกล้ตา
 เห็นเขามาวาคล้ายคลึงกับจีนก็ดูเหมือนจะไม่ผิด ทั้ง

ในคำราของฝรั่งก็บอกไว้ว่าพวกเอสกีโมก็ดี ทากก็ดี
 และจิงก็ดี ย่อมมีชาติเชื้อเนื้อไขเป็นญาติวงศ์พงศ์พันธุ์
 กันมาแต่แรกเริ่มเดิมทีคือ ร่วมปู่ย่าตายายรุ่นแรกด้วย
 กันมา หากแต่ต่อมาชนใดหลายพันปีต่างมีความเป็นไป
 คนละทาง ความแตกต่างจึงได้มีขึ้น เกิดเป็นพวก
 เอสกีโมพวกทากและพวกจิงไป พวกเอสกีโมอาศัย
 เลี้ยงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และหาปลา เอาเนื้อมาเป็น
 อาหาร เอาหนังและขนปักปูยของสัตว์บางพวก มาเป็น
 เครื่องนุ่งห่มให้เกิดความอบอุ่นและเอาน้ำมันของสัตว์
 และปลาที่ล่ามาได้ ไขหุ้ด สัตว์ที่มีอยู่ทางขั้วโลกมีหมี
 ขาว สุนัขจิ้งจอกชะนิคอยู่ขั้วโลกโดยฉะเพาะ แต่ที่มี
 คกคณกคือสัตว์จำพวกหนึ่ง ฝรั่งเรียกว่าซีล (Seal)
 รูปร่างหน้าตาของตัวซีล ตามรูปถ่ายที่เคยเห็นข้าพเจ้า
 ไม่ทราบว่าอะไรอธิบายได้อย่างไร เพราะหน้าตามันมีที่
 ขอบกลและรูปร่างของมันก็แปลก ตัวยาวกลมตะ
 หลุกปุก มีเท้าแบนๆ คล้ายใบพาย เพราะตามปกติมัน
 อยู่ในน้ำมากกว่าอยู่บนบก จึงใช้ว่ายมากกว่าเดิน ตัว

ชลนมีมากชนิด บางชนิดที่ฝรั่งเรียกว่า ช้างทะเล
มีรูปร่างใหญ่โตทั้งสองเท้าของข้างบก บางชนิดก็มี
เขี้ยวหรืองายื่นออกมายาวแต่เง้าว่าเข้าหาตัว ฝรั่ง
เรียกว่าวอร์ลัส (Walrus)

ชาวเอสกีโมไปล่าสัตว์ ต้องสวมรองเท้าทำด้วย
หนังตัวสัตว์ไม่สวมรองเท้าไม้ได้ เพราะแผ่นดินมีแต่
หิมะและน้ำแข็ง ทนความหนาวไม่ได้ แม้แต่สวม
รองเท้าไป ต้องไปเหยียบย่ำอยู่บนน้ำแข็งตลอดวัน
เมื่อตอนกลับบ้าน ถอดเอาออก รองเท้านั้นจะมีอาการ
แข็งกระด้างใช้สวมใส่อีกไม่ได้ แต่ก็นำประหลาดอยู่
อย่างหนึ่ง พอรุ่งเช้าในวันรุ่งขึ้นจะต้องการใช้รองเท้า
ไปล่าสัตว์อีก รองเท้านั้นก็กลับมีลักษณะอ่อนนุ่ม ไม่
แข็งกระด้างเหมือนอย่างถอดทิ้งไว้ อะไรเป็นเหตุให้
กลับอ่อนนุ่มได้ อีก ใช้น้ำมันขุดทำให้มันอ่อนในตอน
กลางคืนหรือเปล่าเลย ที่หนึ่งรองเท้านุ่มได้ ก็
เพราะผู้หญิงชาวเอสกีโมเป็นผู้กตเคียวมัน เคียวแล้ว
เคียวเล่า จนหนึ่งนั้นอ่อนนุ่ม ใช้ใส่ได้สบายทำไม

หญิงชาวเอสกิโมจึงสู้สละเวลามาเคี้ยวรองเท้าให้มัน
อ่อนนุ่ม ก็เพื่อพวกผู้ชายจะได้ใช้ ใส่ไปล่าหาสัตว์
เอามาเป็นอาหารและเครื่องนุ่งห่มได้สะดวก

พวกผู้ชายไปล่าหาสัตว์ เอามาเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย
คือเอามาเลี้ยงครอบครัวนั่นเอง เพื่อให้ครอบครัวมี
กำลังวังชา ไม่ให้หิวโหยโรยแรง ไม่ให้มีโรคภัย
ไข้เจ็บต่อนั้นครอบครัวใด ก็ได้รับประโยชน์ แต่
ผู้หญิงเสีย เสียอะไร เสียฟันอย่างไรละท่าน เพราะ
ใช้ฟันเคี้ยวหนังรองเท้าทุกวัน ใช้ฟันทำหน้าที่เกินกว่า
สมควร ในไม่ช้าฟันก็ทนไม่ไหว ต้องกร่อนต้องหัก
ต้องหลุดไป ในที่สุดหญิงชาวเอสกิโมก็เหลือแต่เหงือก
เปล่า ๆ เหตุนี้หญิงชาวเอสกิโมจึงเสียฟันไปในเมื่อ
อายยังไม่ทันแก่เฒ่า

บางคนเขาอาจจะขอย้อนถามท่านอีกว่า มีใครอยาก
เสียฟันบ้าง มีชื่อนั้นคือหญิงชาวเอสกิโม เต็มใจ
ยอมเสียฟัน เพราะอะไรก็เพราะให้ครอบครัวได้เต็มใจ
ยอมตนเป็นผู้เสีย คือไม่เห็นแก่ตน แต่ว่าเห็น
ประโยชน์ในส่วนรวม ในที่นี้ได้แก่ครอบครัว

ข้าพเจ้าจะขอย้ายสถานที่จากขั้วโลกเหนือไปยัง
 ประเทศอังกฤษก่อน แต่เป็นเวลานานนับพันกว่าปี
 มาแล้ว สถานที่ที่จะพุดถึงคราวนี้ ไม่ใช่ชนิดที่ค
 ำเหว้ใจ เหมือนกระท่อมที่อยู่ของเอสกิโมซึ่งทำด้วย
 ก้อนน้ำแข็ง สถานที่ข้าพเจ้าพุดคราวนี้ เป็นบ้านที่อยู่
 ของในหลวงคือเป็นพระราชวังแห่งหนึ่ง ซึ่งในเรื่องที่
 ข้าพเจ้าจะเล่ามีชายคนหนึ่งหน้าตาอาการบอกว่าขรม
 กำลังกมคหนึ่งสอหรือบางทีก็เหมือนจะกำลังเขียน
 หนังสืออยู่ด้วย นอกจากชายผู้นี้ ยังมีชายอื่น ๆ อีก
 หลายคนต่างกำลังนอนหลับกันหมด ยกเว้นชายที่
 ข้าพเจ้าพุดถึงที่แรกคนเดียว ซึ่งไม่ได้นอนหลับ เพราะ
 กำลังตรกตรองหาทางที่จะให้ประเทศอังกฤษอื่นเป็น
 ทรกยงของชายผู้นั้นถึงซึ่งความรุ่งเรือง ชายผู้นี้คือพระ
 เจ้าแผ่นดินอังกฤษองค์หนึ่ง ข้าพเจ้าจะบอกพระนามของ
 พระองค์ให้ท่านทราบอีกสักครู่ ตอนนี้อย่าจะบอก
 รุ่งเช้าพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษพระองค์นั้น เสด็จ
 ออกขุนนางทรงว่าขานการเมือง คือทรงฟังข่าวคราว

ของประเทศชาติ ทรงฟังเรื่องทุกข์สุขของประชาชน
 พลเมือง ทรงสั่งการต่าง ๆ เป็นต้นว่าสั่งการสร้าง
 โรงเรียนเพื่อให้เด็กได้เล่าเรียนมีความฉลาด สั่งการ
 สร้างวัดวาสำหรับให้ราษฎร ได้รับการสั่งสอนและ
 อบรม ให้อยู่ในศีลธรรมทำแต่คุณงามความดี สั่งให้
 ต่อเรือแพนาวา ไว้เดินไปมาและเอาไว้เป็นเรือรบ
 สำหรับต่อสู้ศัตรู และสั่งการอื่น ๆ อีกมากมายหลาย
 อย่าง ซึ่งล้วนเป็นการงานที่เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่
 ประเทศชาติทั้งสิ้น พระองค์เสด็จออกชนนางตรัสว่า
 งานการเมืองอย่างนี้ เป็นเวลาถึง ๘ ชั่วโมง เสร็จ
 แล้วยังเสด็จออกไปล่าสัตว์เพื่อสำราญพระราชหฤทัยแต่
 ถ้ามีราชบุตรคือคนโอรสของในหลวงนำเอาข่าวบางประการ
 มาถวายซึ่งจะต้องจัดการโดยด่วน พระองค์ก็ทรงสละ
 ความสุขสำราญในส่วนพระองค์นั้นเสียได้ มาทรงงาน
 ซึ่งเป็นของแผ่นดิน คือของประเทศชาติ ในหลวง
 อังกุญษองค์ท้าวพาเจ้าพดกนาคคือพระเจ้าอลเฟรดมหाराช
 ซึ่งผู้ที่เคยอ่านพงศาวดารอังกุญษย่อมทราบทุกคน

พระเจ้าอัลเฟรดทรงสละและเสียอะไรไป เสียความ
สุขสำราญของพระองค์ อย่างไรละท่าน

ข้าพเจ้าได้ถามแล้วว่าใครอยากเสียความสุขสำ-
ราญบ้างซึ่งใครๆ ก็คงไม่อยากเสียไป แต่นั้นมีพะยาน
อยู่แล้ว คือพระเจ้าอัลเฟรดมหาราช แม่พระองค์
จะเป็นกษัตริย์ขัตติยชาติ ซึ่งตามพงศาวดารของ
ประเทศต่าง ๆ ก็มีอยู่มากพระองค์ ซึ่งทรงหมกมุ่นด้วย
ความสุขส่วนพระองค์ เพราะเป็นกษัตริย์จะทรงหาความ
สุขเช่นนั้นได้ง่าย แต่พระเจ้าอัลเฟรดมหาราชหาเป็น
เช่นนั้นไม่ พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ทรงสละความสุข
สำราญเสียได้ เพื่อให้ประเทศอังกฤษเป็นผู้ได้ คือ
ได้ซึ่งความปลอดภัยจากศัตรู ให้ถึงความสุขสมบูรณ์
พลผล พระองค์เสียแต่ประเทศชาติได้ เพราะฉะนั้น
พระองค์ทรงทำเพื่อประเทศชาติไม่ใช่เพื่อพระองค์

เรื่องที่สาม เป็นเรื่องของเมืองเวนีส เวนิสเป็น
เมืองใหญ่อยู่ในประเทศอิตาลี เคยเป็นแคว้นที่ปกครอง
ตนเองโดยอิสระมาแต่โบราณ เมืองนี้แปลกกว่า

เมืองอื่น ๆ ในยุโรป คือใช้คลองแทนถนน ตกราม
บ้านช่องหันหน้าลงน้ำกันทั้งนั้น เมื่อหาหกลบขมาน
ในกรุงเทพ ฯ เราใช้คลองไปมาแทนถนน ในเวลานั้น
เราจะสร้างถนนก็คงสู้คลองไม่ได้ เพราะสร้างแล้วเรา
ก็ยังไม่รถยนต์เดินเหมือนทุกวันนี้ ฝรั่งเศสเข้ามา
กรุงเทพ ฯ ในครั้งนั้นเรียกกรุงเทพ ฯ ว่าเวนิสตะวันออก
เพราะเห็นเราใช้คลองเป็นทางไปมาอย่างเมืองเวนิส

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๑ คือ ๓๘ ปีล่วงมาน เมืองเวนิส
เกิดการวุ่นวายกันใหญ่ ชาวบ้านร้านดินในเมืองวัง
สับสนกันไปมา เพราะได้ข่าวว่าประเทศออสเตรียจะ
ยกทัพเรือเข้ามาแย่งทำลายเมือง เมืองเวนิสเคยตกไป
อยู่กบออสเตรียคราวหนึ่ง คือก่อนหน้าทีเล่านี้ ชาว
เวนิสไม่อยากจะเข้าออสเตรีย แต่อยากจะทำรวมอยู่
กับอิตาลีซึ่งเป็นชาติเดียวกัน จึงแข็งเมืองขึ้น ชาวจึง
มีมาว่าออสเตรียจะยกมาตี

มหาชนชาวเวนิสร้องกันเอ็ดองอยู่ทั่วไปว่า “เรา
จงบองกันเวนิส” ผู้ที่เป็นหัวหน้าในเวลานั้นชื่อนานิน

ผู้ซึ่งมีใจกล้าแข็งและมีความหวังอยู่ว่าเวนิสจะต้องพ้น
 จากความครอบงำของออสเตเรีย แต่ทว่าชาวเมือง
 เวนิสซึ่งมีหน้าที่ของกษัตริย์ในเมืองของตนในเวลานั้น ขาด
 เครื่องแบบ ขาดอาหาร ขาดปืนและกระสุนดินดำ สิ่ง
 เหล่านี้จะหาได้มาเปล่า ๆ ไม่ได้ ต้องมีเงินซื้อ ก็ใคร
 เล่าจะเป็นผู้ออกเงินเป็นค่าใช้จ่ายใช้สอยซื้อเครื่องของ
 กษัตริย์เมืองอื่นเป็นทรัพย์สินของตน

ชาวเวนิสไม่ใช่พวกที่เห็นแก่ตนเพราะปรากฏว่ามีผู้
 เต็มใจจะให้เงินมาออกกันแน่น

เศรษฐีสองคนให้เงินคนละแสนลิล่า คิดอย่าง
 หยาบ ๆ กราวคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท

ขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่ง ให้บ้านอันใหญ่โตของท่าน
 เพื่อขายเอาเงินมา

นายพลผู้เฒ่าคนหนึ่ง ให้ภาพสีน้ำมันอันมีค่ายิ่ง
 มานินผู้เป็นหัวหน้า ให้เครื่องเงิน คือ จานเงิน
 เครื่องกาแฟเงินและช้อนช้อนเงิน

เด็ก ๆ ให้ ตักดา ส่วนที่พ่อแม่ให้เงินไว้ขอ
ขนมก็ยอมอดขนม เพื่อสะสมเงินเอาไปช่วยชาติ

นักโทษในเรือนจำ มีเงินทองหาได้คนละเล็กคนละ
น้อยก็รวบรวมกันส่งมาให้ชาติ

ชาวบ้านร้านถิ่นที่ยากจนจนแค้นก็ยัง ขนเอาที่หลบ
ที่นอนหมอนมุ้งไปให้ที่โรงทหาร บอกว่าพวกตนไม่มี
เงิน จะขอให้ที่นอนหมอนมุ้ง ให้เอาไปใช้เถิด จะเข้า
ทหารนอนอยู่แล้วตนจะไม่มีที่นอนก็ไม่ใช่ไร

ทุกวันนี้ ที่ในเมืองเวนิส มีรูปของท่านมานินผู้เป็น
หัวหน้าและผู้รักชาติประคิยฐานไว้ แต่เราควรระลึก
ไว้ด้วยว่า ไม่ใช่ท่านมานินคนเดียวบรรดาประชาชน
ชาวเวนิสผู้ซึ่งเต็มใจยอมเสียสละได้ ควรได้รับความ
ยกย่องเป็นที่ระลึกไว้ด้วย

ใครบ้างอยากจะเสียแก้วแหวนเงินทองของมีค่า ไม่
มีใครอยากเสียเลย แต่ชาวเมืองเวนิสยอมเสียเพื่อให้
บ้านเมืองของตนได้ ได้ซึ่งความเป็นไทไม่เป็นข้าใคร

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า ไคเคย์มีประชาชนเป็นอันมาก
มีความยินดีเต็มใจยอมเสียสละสิ่งที่เป็นสมบัติ และมี
ค่าของตน เพื่อให้ครอบครัวไค และประเทศชาติบ้าน
เมืองไค

“โอโยเจ็บจริง” ต่างว่าเข็มตำมือข้าพเจ้าหักเข้าไป
ฝังอยู่ในเนื้อ ข้าพเจ้ารีบวิ่งไปทันที รีบวิ่งไปไหนก็
รีบไปโรงพยาบาลซีท้าน

หมอที่โรงพยาบาลจะทำอะไรเขาก็จะผ่าเอาเข็มที่หัก
ออกมา ถ้าหมอไม่รู้ว่าจะเข็มที่หักอยู่ตรงไหน เขาก็เอา
แสงเอกซเรย์มาฉายตรงที่เจ็บเกิดเป็นภาพถ่ายขึ้น ซึ่งจะ
เห็นแต่กระดูกและของแข็งที่ฝังอยู่ในเนื้อเช่นในทนต์คือ
เข็มหักให้เห็นเป็นรูปดำ ๆ อยู่ในภาพถ่ายนั้น หมอก็
จะรู้ได้ว่าเข็มหักฝังอยู่ในเนื้อตรงไหน ก็จะทำการผ่าตัด
เอาออกได้

ผู้^๒ที่ค้นพบแสงเอกซเรย์ และนำเอามาใช้เป็น
ประโยชน์อย่างที่ได้มานี้ เป็นหมอชาติเยอรมันชื่อ

เรีนเกินค้นพบแสงแปลกประหลาดนั้นใน พ.ศ. ๒๔๓๘ คือ
ราว ๔๐ ปีมานี้เอง

รุ่งขึ้นอีกปีหนึ่ง หมอในประเทศอังกฤษก็รู้จักใช้
แสงแปลกประหลาดนี้ ในการรักษา หมอผ่าตัดชาว
อังกฤษคนแรกคนหนึ่งที่ใช้แสงเอ็กสเร คือ หมอ
ฮอลเอ็ดวาร์ด (Hall Edwards) แห่งเมืองเบอร์มิงแฮม
ท่านผู้นี้เคยช่วยเหลือนเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้
ที่ใดตกขังเข้าไปหาความช่วยเหลือที่โรงพยาบาล เช่น
เข็มตำหักเข้าไปอยู่ในเนื้อ กระสุนปืนเข้าไปฝังอยู่ในเนื้อ
และอะไรต่ออะไรอีกหลายอย่าง หมอฮอลเอ็ดวาร์ดใช้
แสงเอ็กสเร เพื่อค้นหาสิ่งที่เข้าไปฝังอยู่ในเนื้ออยู่บ่อยๆ
จนชำนาญ และโดยเหตุที่ใช้แสงเอ็กสเรอยู่บ่อยๆ เป็น
เหตุให้แสงนั้นฉายถูกมือและแขนของหมอฮอลเอ็ดวาร์ด
เองอยู่เสมอ

ทรงทราบว่าเราจะขอพูดแซกเรื่องสักนิตหนึ่ง คน
ตะวันตก คนชาติใด ภาษาใดที่เข้าไปขอความช่วยเหลือ
จากโรงพยาบาล คนไทย คนจีน คนแขก คนฝรั่ง

หรือว่าจะเพาะชาติโคชาตินั้น เปลาťทั้งนั้น โรงพยาบาล
เป็นสถานสำหรับคนทั่วไป ไม่เลือกชาติเลือกภาษา
หรือเลือกชั้นวรรณะ ประตุโรงพยาบาลย่อมเปิดรับคน
ได้ทุกทุกชาติคือเปิดรับมนุษย์ทั้งหมด โรงพยาบาล
จึงทำเพื่อความสุขำบัคทุกขแห่งมนุษย์ชาติไม่เฉพาะ
ชาติโคภาษาโค

ล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๔๓ นับได้ ๙ ปีตั้งแต่หมอ
ฮอลเอควาคไซเอ็กสเรช่วยมนุษย์ ตัวแกรู้สึกว่ามี
และแขนมีอาการผิดปกติผิดปกติไม่ถูก ทงนเพราะแสง
เอ็กสเรฉายไปถูกมือและแขนบ่อย ๆ จึงเกิดเป็นโรคร้าย
ชนิดอย่างหนึ่งเพราะตัวแสงนั้น ทุกวันนั้นไซ้แสงเอ็กสเร
ต้องไซ้เครื่องป้องกันมือและแขน มีให้แสงเอ็กสเรส่อง
ถูกเข้าไปได้ จึงไม่สัเป็นอันตราย แต่สมัยหมอ
ฮอลเอควาคนั้น ยังไม่ทราบถึงอันตรายในข้อนี้ มือและ
แขนของหมอฮอลเอควาคจึงต้องเกิดโรคแปลกประหลาด
ที่ไม่มีใครรู้ จงชน จนถึงต้องตัดแขนออก ส่วนแขน

ขว้างไม้ไค้ตัดแต่ก็ตายไปหมด รัฐบาลและกระทรวง
 กระทรวงไค้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงคุณงามความดีของหมอ
 ซอลเอควาค ที่ต้องเสียแขนไปเพราะช่วยการเสียสละ
 เพื่อช่วยความทุกข์ของมนุษย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ นายก
 รัฐมนตรีอังกฤษ ได้นำเรื่องหมอซอลเอควาคขึ้นสู่สภา
 ผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้ชาติแสดงความเคารพต่อท่าน
 หมอผู้นี้ โดยให้บำนาญแก่ท่านหมอปีละ ๑๒๐ ปอนด์

หมอซอลเอควาคสละความสุขสละเลือดเนื้อ คอเสีย
 แขนไปก็เพื่อให้ความสุขแก่ผู้อื่น ดังนั้นหมอซอลเอควาค
 เป็นผู้เสียสละ แต่มนุษยชาติเป็นผู้ไค้ ที่ข้าพเจ้าถาม
 ท่านว่า อยากเสียมือเสียแขนของท่านหรือไม่ ก็เพื่อจะ
 ให้เห็นการเสียสละของหมอซอลเอควาค ซึ่งมีอยู่ต่อ
 มนุษยชาติ

หญิงชาวเอสกีโมเต็มใจเสียฟันก็เพื่อให้ครอบครัวไค้
 พระเจ้าอัลเฟรดมหาราชทรงเสียความสุขสำราญก็
 เพื่อประเทศชาติไค้

อาณาประชาราชาวนาคร เวณิสซึ่งนับว่าเป็นพลเมืองที่
 ดีเต็มใจเสียสละก็เพื่อประเทศชาติบ้านเมืองของตนเป็น
 ผู้ใด.

หมอสอลเอตว่าคนผู้มีใจสูงเต็มใจยอมเสียสละ ก็
 เพื่อประโยชน์แห่งมนุษยชาติให้เป็นผู้ใด โลกจึงมีผู้
 มีเสียด้วยประการฉะนี้

๒
ข้อความบางตอน

ใน

สมุดเล็ก ๆ

ของ

เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

ข้อความบางตอนใน
“สตุดีเติก ๆ”

ใคร ๆ ก็รู้ว่า คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตายแต่ก็มี
บางสิ่งจะว่าไม่ตายก็ได้ สิ่งนั้นได้แก่ความคิดความ
อ่านและความรู้ของมนุษย์ ที่ว่าไม่ตายก็เพราะเราช่วย
กันรักษาต่อกันไว้ สืบมาทุกชั่วอายุคนทุกวันนี้เราจึง
มีคัมภีร์พระเวทของพวกพราหมณ์ คัมภีร์พระไตรปิฎก
ของพระพุทธศาสนา คัมภีร์เต๋าเต็กเก็งและคัมภีร์ซซ
ของเต๋าและขงจื้อ คัมภีร์ไบเบิลของคริสต์เตียน คัมภีร์
โกหร่านของอิสลาม และคัมภีร์อื่น ๆ อีกมาก ที่เรา
สามารถรักษาและสืบทอดความคิดความรู้ต่าง ๆ ไว้ได้
ไม่อาจุสูญไปได้ง่าย แม้ว่าเราจะตายไปแล้วนั้นด้วย
วิธีใด

บางทีจะเห็นกันว่าไม่สูญ เพราะจดเป็นหนังสือไว้
ชอนกัมมีความจริงอยู่บ้าง แต่หนังสือนั้นมันนอนอยู่ใน

หอพระสมุดสำหรับพระนคร นอนอยู่ในตู้เฉย ๆ ถ้า
 ไม่มีผู้อยากหรืออยากเห็นอยากทราบ ไม่มีใครไปเปิด
 ไปค้นดู ไม่มีใครไปอ่านไปศึกษา แสงสว่างคือความ
 รู้ความคิดที่มีอยู่ในหนังสือ ก็คงตกอับอยู่ในหนังสือ
 นั้นเอง จะผูกขึ้นมาให้เห็นเองและจะสืบทอดกันให้มี
 ความเจริญพอกพูนขึ้นมาได้ไหม เพราะความรู้ความคิด
 ของมนุษย์เป็นสิ่งที่ก้าวหน้าเสมอ ถ้าไปทำให้
 ชะงัก คือไม่อยากจะรู้เห็นในที่สุดก็อาจสูญได้ แต่
 การที่จะสืบทอดให้โตผลที่แท้จริงนั้นอยู่ที่เด็ก ๆ เด็ก ๆ
 นั้นแหละที่จะเป็นผู้สืบทอดจากเรา จะเป็นทายาทรับ
 มรดกจากเรา พ่อแม่ก็อบรมสั่งสอนลูกแต่ ครูก
 อบรมสั่งสอนศิษย์ ล้วนมีหน้าที่อบให้หอม รมให้ติด
 ไว้ให้แน่นในอุปนิสัยใจคอของเด็ก ๆ ด้วยเรื่องเหล่านี้
 ด้วยกันทั้งนั้น เราจึงต้องมีโรงเรียนจึงต้องให้การศึกษา
 แก่เด็ก เพื่อจะได้ช่วยกันรักษาสมบัติคือ ความคิด
 ความรู้ ขอพ่อแม่อย่าตายายที่เราทุกคนได้รับมรดก
 ตกทอดไว้

ความคิดความ^๒รู้ของมนุษย์^๑ เริ่มต้นและจะติดต่อกับ
 วัฒนาการ^๕วรสืบไป ก็อยู่ที่เด็ก ๆ เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า
 “เด็ก ๆ ในเวลานี้^๕ ย่อมจะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า, ส่วน
 ผู้ใหญ่ในวันหน้าจะเป็นคนชนิดใด, ก็คงดูผู้ใหญ่ใน
 เวลา^๕นี้เกิด”

—เด็ก ๆ มักชอบซักชอบถามนี่อะไร ? นั่นมีไว้
 ทำไม ? โน่นทำอะไร ? ทำไมกระดูกกระดูกได้ ?
 ทำไมฟ้าแลบ ? ทำไมน้ำจึงขึ้นจึงลง ? และอะไรต่อ
 อะไรอีกมาก เด็กก็ซักก็ถาม, ผู้ใหญ่ก็ซักก็ถาม,
 และผู้ที่ซักผู้ที่ถามก็เป็นผู้ตอบได้ ในตัวด้วยกัน เพราะ
 เมื่อรู้เมื่อทราบแล้วก็ถ่ายทอดความรู้ตอบแก่กันได้ เหตุ
 ใด^๕ เราจึงต้องเรียนต้องไต่ถามต้องแสวงหาความรู้^๒
 ต้องอบรมสั่งสอนสิ่งที่ดี ต้องสั่งสอน ต้องให้การศึกษา
 ต้องเผยแพร่และก็ต้องประพฤติตามไปด้วย เพราะท่าน
 ว่า “ธรรมดา^๕พินคนจะคิด^๕ ก็ต้องพน^๕ ต้องไถ ต้อง
 หว่าน ต้องปลูกพืชพรรณต่าง ๆ ฉะนั้น^๕ก็ดี คงจิตต์

ก็ฉนั้น ต้องฝึกฝนอยู่ด้วยการเรียนซึ่งความรู้ต่าง ๆ
 แต่ว่าเราจะเรียนอะไร ? แสวงหาความรู้ชนิดใด ?
 จะอบรม จะสั่งสอน จะให้การศึกษ จะเผยแพร่ความ
 รู้ใด ?

เราจะต้องพยายามเรียนทุกสิ่งทุกอย่างหรือ ? จะ
 ต้องรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ออกจากปากมนุษย์หรือ ? เป็น
 ตั้ว่า ในภาษาสันสกฤตให้ชีวิตที่ตระวันไว้มากมาย
 เช่น สรีระ อาทิตย ภาณ ภาสกร วิ ทวากร
 ทินมณิ รวมเบ็ดเสร็จด้วยกันร้อยกว่า ชื่อเหล่านี้
 ถ้าเราไม่ต้องการรู้เป็นพิเศษ จะไม่เรียนรู้ทั้งหมดก็ได้
 ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งว่าถ้าจะไม่เรียนรู้อะไร
 ก็ได้ ยินเสียเลยก็ได้ สิ่งเหล่านี้ได้แก่ข้าวฆ่าฟันกัน
 ปล้นชิงโมยกกัน ทะเลาะวิวาทกัน โกงกัน เป็นความ
 กัน ส่อเลียดเบียดเบียนกัน ประจบสอพลอกัน ยู่ให้
 ไร้ดำให้ร่ำ และอะไรต่ออะไรพรรณนี้ ฉะเพาะอย่างยิ่ง
 ที่เป็นข้าวเท็จข้าวอกศล ข้าวเหล่านี้ถ้าจะว่ากันทั่วไป
 อาจอ่านรู้ได้ ในชั่วพริบตาเดียว แต่ไม่ใช่ความรู้ที่
 จำเป็นจะใส่ใจถึงกับต้องเรียนรู้อะไร

— ในเรื่องรามายณะหรือรามเกียรติ์ฉบับที่คุลลิตาสร
 รจนาลำเรื่องตอนที่พระรามยกพลหโยธาแสนยากกรลิ่ง
 ไปติดตามสีกาขึงกรลงกา เมื่อมาถึงผ่งห้วงทะเล
 หลวงก็ต้องรอทัพไม่อาจยกข้ามไปได้ พระรามอิน
 วอนขอพระสมุทรให้เบิกนำเป็นทาง เพื่อกองทัพจะได้
 ข้ามไปได้ แต่พระสมุทรเฉยเสีย ไม่เบิกทางหรือชน
 มาเฝ้า พระรามอดทนรออยู่ถึงสามวัน ถึงที่สุดก็
 พิโรธตรัสว่า :— “เหเม่พระสมุทรนี้ถ้าไม่ให้เห็นฤทธิ
 เสียบ้างก็จะไม่มีความเออเพอเรา เจ้าลักษณ, หยิบ
 ธนมาให้พิท จะต้องแปลงเป็นไฟไปเผาหน้าเสียให้เหอก
 แห้งเพราะ

“อินวอนงอนง้อต่อผู้ มีใจดำ

“บ้ำเรอความรักใคร่ให้แก่ทรชน

“เออเพอเจอจานแก่คนตระหนัเห็นยวแน่นมาแต่

กำเน็ค

“สนทนาสมาคมกับคนที่บ้ำเพ็ญการเห็นแก่ตน

ฝ่ายเคียว

“กล่าวธรรมปลดปล่อยร้อยรัดโลก แก่คนโลก

“กล่าวนามพระพระเจ้า แก่บุคคลที่ขังในกาม
ตณหา

“เหล่านี ก็เท่ากับหว่านพืชหาผลลงในทราย”

พระรามตรัสดังนี้แล้ว ก็แปลงครไป กระทำให้
พระลักษมณ์ชื่นชมยินดีเป็นพินัน

ฝ่ายศรแล่นลงสู่ห้วงทะเลหลวง เกิดเป็นไฟประไลย
เรารอนถึงกนบง บรรดากุ้งกมกรเงือกงูปลาตีนรณ
กระเสือกกระสนเคอตรอนเป็นกำลัง พระสมุทรเห็น
สัตว์เหล่านี้ จะถูกไฟตายเสียหมด ก็รีบจิตสรรหา
ดวงมณีค่าต่าง ๆ พรณบรรจุลงในถาดทอง แล้วบิด
เบือนตนเป็นพราหมณ์นำชนมาบรรณาการพระราม

อันว่าตนกลัวย แม่เอาใจใส่รคหน้าเป็นอันดี ถ้า
ไม่ตัดทอนตบแต่งตนเสียบ้างก็ไม่เกิดผล ฉนั้นใดก็ดี
สันดานทรชนผู้มีใจต่ำ ย่อมไม่ฟังฟังการอ่อนวอน
ขออภัยแต่โดยดี ชอบที่จะจัดการให้รุนแรง จึงจะไ

—การศึกษาสำหรับอะไร ? เราสร้างโรงเรียนพิมพ์หนังสือเป็นตำรับความรู้ไว้ทำไม ? มีเจ้าพนักงานไว้คอยเป็นอุระตรวจสอบความรู้ที่เด็ก ๆ เรียนทำไม ? ทงนิกเพราะท่านว่า “ผู้ใดเปิดโรงเรียน (สำหรับสั่งสอนศีลธรรมและศิลปวิทยาการ) ผู้นั้นก็เท่ากับได้ยึดประตูคุกตะราง” เพราะการศึกษา เป็นเหตุให้เด็ก ๆ เรียนรู้ค่าแห่งความจริงของชีวิต ให้รู้จักทรัพย์อันประเสริฐและแท้จริง—

—ก็และทรัพย์อันแท้จริงนั้นใดแก่อะไร ?

ในนิยายอาหรับเล่าว่า ครึ่งหนึ่ง พระเจ้าดาวิดแห่งชาติยิวเข้าไปในคุกหา พบศพผู้ชายที่ในนั้นของศิระมีอกษรจารึกเป็นใจความว่า :—

“เราชื่อนั้น ๆ เป็นโอรสพระเจ้าแผ่นดินนั้น ๆ มีอายุยืนโตพนบ โตสร้างเมืองไว้งพนเมือง มีชัยชนะศัตรูริบชาติตงพนกองทัพ ครนภายหลังกสุดเกิดขัดสนอาหาร ได้ให้คนนำเงินหนึ่งตะกร้าไปเที่ยวหาเพียง

ขนมบังก่อนเคี้ยวก็ชอไม้ไ้ เราจึงเอาเพ็ชรเม็ดค่า
 บรรจุเต็มตะกร้าให้คนนำไปแลกเปลี่ยนอาหารอีก ก็
 ชอไม้ไ้ไ้ย่นั่นเอง เราจึงเอาเพ็ชรเม็ดมากองรวมไว้
 แล้วทุบให้แหลกละเอียดหมดโยนสาควไปทิ้งลี้ทศแล้วเราก้
 ตายลงในที่นั้น ผู้ใดมีขนมบังก่อนและไปคิดเสีย
 ว่าคนอื่นเขามั่งมคกว่าตนผู้นั้นก็สมควรตายดังที่เราก้
 ตายไปนี้”

ที่เล่ามาข้างต้นนี้ แล้คงว่าชายผู้นั้นแม่เป็นผู้มี
 กองทัพ สะพรบพรอมด้วยทวยหาญแสนยากรเคย
 ปกครองบ้านเมือง มีแก้วแหวนเงินทองของมีค่าอยู่
 มากมาย แต่ในที่สุดก็ตองตายลงเพราะอดอาหาร
 เราจะเรียกท่านผู้นี้ว่ามั่งมคทรพยไ้หรือไม่ ? เห็นจะ
 ตองตอบว่ายังไม้ไ้ เพราะถึงจะมีทรพยสมบัติจนล้น
 เหลือแต่ก็ไม้สามารถเป็นเครื่องช่วยดำรงชีวิตไว้ไ้
 ถึงกระนั้นการมคของมคมองคังชายข้างต้นนี้ เขาก้
 ยังชมกนว่ามั่งมค และขอให้มคทรพยไว้เถิด จะอด
 อยากไม้ว่า—

แกวมณีก็ ทัศนก็ เงินทองของต่าง ๆ ก็
 ว่าโดยทางปรมาตมก็หาใช่ทรัพย์อันแท้จริงไม่ เพราะ
 สิ่งเหล่านั้นมีไว้ก็ไม่พ้นจะอดตาย นอกจากจะมีผู้
 อื่นเขาใช้กำลังออกแรงไถหว่านทำอาหารมาให้กิน
 ท่านอย่าเพิกเข้าใจว่าที่ผู้คน ต้องการให้ซึ่งต่อเงินทอง
 และสิ่งของต่าง ๆ ที่ถือกันว่าเป็นทรัพย์ที่เคี้ยว ไม่ใช่
 เช่นนั้นเลย เพราะไม่ว่าสิ่งของอะไรจะเป็นเงินทอง
 เพชรพลอยแก้วแหวนย้อมอาศัยการรู้จักใช้มัน คือเรา
 ต้องรู้จักเป็นนายของมันไม่ใช่ให้มันเป็นนายเรา ไม่
 ใช่ว่าเราเป็นทาสแห่งศรัทธา

ในโลกที่มีดิน มีหิน มีแร่ มีต้นไม้ และมีสิ่ง
 อื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งต้องการมนุษย์ให้รู้จักประกอบ
 อุตสาหกรรม ทำให้เกิดเป็นทรัพย์ของใช้ชนเท่านั้น
 ทรัพย์ของโลกเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยการสั่งสอนเด็ก ๆ ให้
 เป็นผู้ช่างคิด, ช่างก่อ, ช่างทำ คือให้รู้จักใช้มือ
 ใช้ตา ใช้สติปัญญาความคิด ความรู้ ที่ฝึกไว้
 เรียบไว้ ทำให้เกิดมีขึ้น—

— สิ่งต่าง ๆ ถ้าไม่ได้ อาศัย การงาน ของมนุษย์ที่
 ในนา ที่ในป่า ที่ในโรงสี ที่ในโรงงาน สิ่งนั้น ๆ จะ
 ไม่เกิดเป็นทรัพย์ที่แท้จริง อันเป็นคุณเป็นประโยชน์
 แก่ผู้ทำผู้ใช้เพราะ

ทรัพย์ควรเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ สุขกายสบายใจ
 เพื่อจะได้ถอยทอดยวบใช้ ให้แก่กัน ตามอัธยาศัยและ
 ความสามารถของผู้นั้น ๆ

ทรัพย์ควรเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ สุขกายสบายใจ
 เพื่อจะได้ มีความคิดความอ่านแจ่มใสเฉียบแหลมรู้จัก
 โลกและใช้ โลกให้เป็นคุณประโยชน์และกระทำหน้าที่
 ของตน

ทรัพย์ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ มนุษย์ สุขกายสบายใจ
 เพื่อเราทุกคนจะได้ประกอบการทำงานที่เป็นคุณเป็นประ-
 โยชน์แก่ครอบครัว แก่หมู่บ้านแก่ตำบล แก่จังหวัด
 แก่ประเทศชาติ บ้านเกิดเมืองนอนของตน

ทรัพย์ไม่ใช่สิ่งที่สะสมเป็นสมบัติไว้เฉย ๆ ต้องเป็น
 สิ่งที่จะช่วยเหลือกันได้ในยามที่ต้องการ

ทรัพย์จะเป็นทรัพย์ ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่ยังชีวิตให้อยู่
ให้เกิดมีอนามัย ให้เกิดมีสามัคคีธรรม เงินทองจะ
เป็นเงินทองก็ต่อเมื่อใช้เป็นสิ่งที่บริหารชีวิตจิตใจ
อนามัย และสามัคคีธรรม—

แต่ถ้าเราควรจะทำความเข้าใจให้ชัดกันเสียก่อน
หน้อยจะเข้าใจผิดไป ตามที่กล่าวมาแล้วไม่ได้กล่าวว่า
เราควรจะทำกรงานโดยไม่เอาเงินเปล่าเลย, เราทุกคน
ที่ไม่ช่วยเจ็บ ง่ายเปลี่ยนเสียจนทำอะไรไม่ได้ ไม่ใช่
ง่าย ต้องประกอบกรงานมีอาชีพเลี้ยงชีวิตก็ต้อง
ทำมาหากิน เพื่อได้เงินมาสำหรับใช้สอยไว้แลกเปลี่ยน
ในสิ่งที่ต้องการ คือบริหารกายใจเพราะเงินทองตาม
ลำพังของมัน มีหน้าที่เพียงเปลี่ยนให้เป็นอย่างอย่าง
ที่เราต้องการเท่านั้น เพราะฉะนั้นเงินทองจะมีประโยชน์
ต่อผู้ใด ไม่ว่าเจ้านายไพร่ผู้ใด หรือจะเป็นใครก็
ตามอยู่ทั่วทุกชั้น ให้ช่วยตนได้ในยามที่ขาดแคลน
และให้ช่วยตนในยามที่มีกำลังวังชาอยู่ เพื่อตนจะได้

ใช้มันทำคุณประโยชน์แก่อื่น คือรับใช้ประเทศชาติ
ที่เราอยู่นี้ เพราะฉะนั้นท่านจึงทักว่าผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึง
เรื่องเงินว่าดังนี้ “ข้าพเจ้าต้องการเงินเพราะเห็นว่า
ข้าพเจ้ารู้จักใช้มัน เพราะเงินเป็นปัจจัยขุดจากแรงงาน
เป็นสิ่งที่ให้มีเวลาว่าง และเป็นสิ่งที่ให้เวลาว่างแก่อื่น
ที่จะรู้จักใช้มัน ในการส่งเสริมสัจจะคือความจริง”

เมื่อเรารู้แล้วว่าทรัพย์คืออะไร เราก็พึงพยายาม
อบรมเด็ก ๆ ให้รู้ถึงทรัพย์อันแท้จริงนี้ ก็แลการที่
จะให้เรียนรู้ถึงข้อนี้ เราต้องให้เด็ก ๆ เรียนรู้ความ
เป็นคน คือการศึกษาค้นคว้าสอนคนให้เป็นคน เพียงแต่
ให้เป็นมนุษย์ - มนุษย์เท่านั้นก็พอ ไม่จำเป็นต้องให้
เป็นถึงมนุษย์ - เทวดาคอก -

ธรรมดาคาวก็ส่องแสง เด็กก็ต้องชวนต้องเล่น
และอะไรอื่น ๆ ย่อมมีธรรมดาประจำโดยเฉพาะอยู่
ด้วยกันทั้งนั้น คนเรามีธรรมดาประจำอยู่เหมือนกัน
ธรรมดานั้นคอบางสิ่งบางอย่างที่คนอื่นแท้จริงพึงกระทำ

เพื่อความเป็นคน เพื่อคนได้เป็นคน นี่แหละที่
 เรียกกันว่ามนุษยธรรม คือภาวะอันควรแก่มนุษย
 หรือหน้าที่ซึ่งมนุษยจะพึงประพฤติปฏิบัติต่อกันเพราะ
 ท่านว่า “ข้าพเจ้าเรียกศึกษาว่าบริบูรณ์และกว้างขวาง
 ก็เมื่อการศึกษานั้น ทำคนให้เหมาะแก่ที่จะกระทำ
 การงานทุกหน้าที่ ให้ซื่อตรง ยุติธรรม สามารถ
 และมีใจใหญ่ไม่คับแคบ ทั้งในกรณีส่วนตัวและ
 สาธารณะ ในเวลาสงบหรือในสงคราม”

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องช่วยกันอบรมสั่งสอนเด็กให้
 เรียนรู้ความเป็นคน คือให้รู้จักหลีกเลี่ยงจากการคิด
 การพูด และการกระทำบางประการ ด้วยความ
 เกลียตซึ่งสิ่งที่เป็นเท็จ สิ่งที่เป็นของเทียม สิ่งที่เป็น
 ของชั่วร้าย อันล้วนเป็นมนุษยธรรม ให้รู้จักรักแต่
 การที่จะแสดงให้เห็นว่า ตนย่อมเป็นชาติเชื้อเนื้อไข
 ของมนุษยที่แท้จริง คือเป็นเผ่าพันธุ์แห่งมนุษยผู้
 มีธรรมเหมือนอย่างกวนอูครั้งเมื่อรบกับซงตง

“ฝ่ายกวนอูยกทหารกลับเข้าค่าย แล้วคิดว่า
 เวลาวันนี้ เรายกยบสองตง ก็ยังมีแพ้ชนะกัน เวลา
 พรุ่งนี้เราจะทำกลอุบายลวงสองตงเอาชนะให้จงได้
 ครั้นเวลาเช้า กวนอูคุมทหารเข้าไปถึงเชิงกำแพง
 แล้วร้องเรียกสองตง ชื่นเทียนเห็นดังนั้น ก็ให้สองตง
 ยกทหารออกรบกับกวนอูได้ห้าสิบเพลง กวนอูก็แกล้ง
 ทำเป็นชักม้าหนี สองตงก็ไล่ตามไป ม้านั้นพลาค
 สองตงตกจากม้า ล้มลงอาวุธพลคจากมือ กวนอู
 เหลียวมาเงื้องาวขึ้นจะฟัน แล้วได้คิดว่าเราได้ออก
 ปากไว้ว่าผู้ใดไม่มีอาวุธอยู่กับมือ เราจะไม่ทำอันตราย
 บคนสองตงล้มลงแล้วอาวุธพลคมือไป ครั้นเราจะฆ่า
 เลียก็ไม่ควร กวนอูจึงว่าแก่สองตงว่า ครั้นเราไว้
 ชีวิตท่าน ๆ จงกลับเข้าเมืองเถิด เอามาตัวอินขมา
 สู้กับเราใหม่” นั้นแสดงว่า กวนอูมีความสัตย์ ค้อม
 มนุษยธรรม ไม่เอาเปรียบหรือไม่ทำร้ายแก่ผู้ ที่
 สู้ไม่ได้

อันความเป็นธรรมดาของมนุษย์ ก็ถ่อมมนุษย์ธรรม
 ไม่ใช่ไตร่ตรองธรรม จริงอยู่ มนุษย์มักจะประพฤติดน
 เสื่อมอนิสต์ว้า เช่นเบียดเบียนกัน รังแกกัน ลอบทำร้าย
 กัน รบราฆ่าฟันกัน ทะเลาะวิวาทแย่งชิงกัน แต่ทว่า
 ในดวงจิตต์ของมนุษย์ จะอยู่ในภมิตำตามอาการอย่าง
 นั้นเสมอไปก็หาไม่ ย่อมพยายามตะเกียกตะกายขวน
 ฤทธิธรรมที่สูงขึ้นโดยลำดับ แม้การพยายามนั้นจะเป็น
 ไปในอาการชั่ว ๆ และลำบากยากเข็ญเป็นที่สุดก็ ๘๘
 กว่าที่จะไต่เลือนขึ้นขึ้นสู่มนุษย์ธรรมอันแท้จริงจนได้

ท่านจึงว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ทเชื่อง ถ้าได้รับการ
 ศึกษาดูกที่ ก็เป็นสัตว์ที่น่ารักที่สุด แต่ถ้าให้การศึกษา
 ไม่พอ ก็จะเป็นลูกหลานวุ่นเหวของโลกล อย่างบ้า
 เถื่อนร้ายที่สุด”

ดังนั้น จึงอยากให้ท่านเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า ชีวิต
 อันแท้จริงของมนุษย์ จะขึ้นพันชีวิตซึ่งมีความคิดความ
 รู้สึกที่ดี ก็ด้วยมนุษย์ธรรม ประเทศชาติจะงามก็ด้วย
 มุประชาชนพลเมืองทั้งมวล คองามด้วยการศีกษาภายในใจ

บริบูรณ์ รัชกาลนี้ให้ดูให้เห็นแต่สิ่งทั้งสาม และรัชกาล
 คุณค่าของสิ่งทั้งสามเหล่านั้น รัชกาลนี้ให้ดูให้เห็นแต่สิ่งทั้งสาม
 แต่เสียงที่เพราะเจาะคือเสียงที่อ่อนหวาน ประสานเข้า
 กันเหมาะเจาะเป็นระเบียบ และเกลียดต่อเสียงที่แตก
 จากระเบียบหายอ่อนหวาน โหดร้ายระคายหู รัชกาลนี้
 ผนวกประกอบกิจการที่ควรเรียกว่าศิลปคือการงานที่ค
 งาม

ก็แหละการที่จะต้องอบรมศึกษาเด็ก ๆ ให้เกิดมี
 ความงามเหล่านั้นขึ้นได้ ย่อมต้องพากเพียรกันนาน
 เพราะการศึกษามีต้นทุนไม่ใหญ่ จะใจเร็วรีบเร่งแต่
 จะได้กายเดี้ยวหาได้ไม่

เด็กจีน ที่ฝึกหัดช่างไม้ คือเข้าโรงเลื่อยอันเป็น
 โรงเรียนวิสามนัญโดยกำเนิดของเขา ต้องทำการโกธก
 ไม้ ไล่ไม้อยู่อย่างเดิวนับเวลาเป็นปี ๆ ชำนาญดีแล้ว
 ยังต้องเป็นลูกมือรับใช้ ในงานหยาบ ๆ อยู่อีกนาน จึง
 จะก้าวขึ้นเป็นนายช่างรองและเป็นตัวนายช่างได้ การ
 งานอย่างอื่นก็เหมือนกัน ต้องฝึกหัดกันให้เป็นไปตาม

ลำคืบ คือต้องมึระเบียบ ต่างว่าท่านเข้าไปในบ้านสอง
 บ้าน บ้านหลังหนึ่งวางเครื่องเรือน และเครื่องใช้ ไม่สอย
 ไข่เคระกะ ของที่ควรไว้ก็ไม่อยู่ในที่ซึ่งควรไว้ ห้องหับ
 มีแต่ฝุ่นละอองจับเประเบอน เมื่อเห็นแล้วก็จะตอ
 ษท่านว่า “บ้านนี้เลอะเทอะจริง” ท่านคงไม่ติเตียนห้อง
 หรือของใช้เหล่านั้น เพราะไม่ใช่เป็นความผิดของมัน
 แต่ว่าคงติเตียนแม่บ้านนั้น ว่าเป็นผู้ไม่เอาใจใส่ต่อ
 ระเบียบเรียบร้อย อีกบ้านหนึ่ง ท่านพบเครื่องไม้ใช้
 สอยล้วนวางไว้ถูกที่เหมาเจาะ และสะอาดหมดจด
 ก็จะบอกว่า แม่บ้านเป็นคนที่รู้จักความงามความมี
 ระเบียบ

รถไฟที่ออกเดินได้ตามกำหนดหรือว่าไปถึงที่กำหนด
 ไข่เที่ยงตรง ก็เพราะมีระเบียบ คนงาน การตรวจ
 คนขับ นายสถานี และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ต้องทำการ
 ทำตามหน้าที่โดยลำคืบไม่ก้าวก่ายกัน และตรงต่อ
 เวลาที่วางเป็นระเบียบไว้ ถ้ามีเหตุรถไฟออกไม่ได้
 หรือไปไม่ทันตามกำหนด เพราะด้วยความเป็น

ระเบียบย่อมเป็นเหตุเสียหาย กระทบกระเทือนทั่วกันไป
ใคร ๆ ที่นึกหมายกันไว้ก็เสียการ เข้าของทั้งสั่งและรับ
เคลื่อนคลาตเสียหาย

นาฬิกาที่บอกเวลาเป็นกำหนดโดยลำดับ นั้นว่า
เป็นตัวอย่างแห่งระเบียบใดดี ถ้าไม่เดินตามหน้าที่
เป็นลำดับก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ต้องจัดการแก้ไขให้ดี
เสียก่อนจึงจะใช้ต่อไป ในการอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน
ถ้าเดินไม่ถูกทางวางไม่ถูกที่ ย่อมสับสนปนเปกัน
แต่ความเป็นระเบียบนี้ ในขั้นต้นต้องต่อสู้ต่อความยาก
ยากขึ้นจริง ๆ จึงจะผลลสัมฤทธิ์หมายได้ เด็ก ๆ ที่เรียน
เลข เรียนไวยากรณ์ เรียนอะไรต่ออะไร ที่จะไม่ออก
ปากว่ายากเป็นไม่มี การเรียนจึงต้องมีระเบียบต้องเรียน
เป็นลำดับเรื่อยไป จึงจะถึงจุดที่หมายหาบรรลุสกลำบาก
ยากใจ เด็ก ๆ เมื่อสอนเดิน ย่อมล้มลุกคลุกคลาน
ประเดี๋ยวหน้ากว่าหน้าซ้ำคำเขยวจนร้องไห้ ครั้นเติบโต
ขึ้น จะวิ่งจะเดินก็ไม่ล้มลุกคลุกคลานอีก เพราะฝึก
มาแล้วจนชำนาญไ้ระเบียบที่ถูกต้อง นายช่างทำ

ชำนาญต่อการช่างศิลปะ ย่อมเป็นผู้ที่มีระเบียบสิ่งของ
 ที่นำออกมา จึงเป็นของทั้งงดงามน่ารักน่าถนอม เช่น
 ช่างสลักงาช้างในอินเดียว่าจะเป็นช่างที่มีฝีมือดีต้อง
 ผูกกันนับเป็นปี ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบลำดับ ในขั้นต้น
 หักวาตรูปต่าง ๆ ชำนาญแล้วหัดตัดหัดตะไบ แต่งงา
 และขัดถูทำให้เรียบ ต้องทำงานในหน้าที่เหล่านี้
 หลายปี แล้วจึงถึงชนผกหัด เอาดินสอวาดรูปภาพ
 ลงบนงา ชำนาญดีแล้ว จึงถึงตอนสลักรูปที่วาดไว้
 ให้เกิดเป็นลวดลายและภาพที่ต้องการ เพราะฉะนั้น
 กว่าจะมีความชำนาญในหน้าที่กินเวลาตั้งยี่สิบสามสิบปี
 จึงจะสลักงาให้เป็นของศิลปะงดงาม เป็นที่เจริญตา
 เจริญใจได้

การสลักงาให้เป็นลวดลายทั้งงดงามฉนี้ใด ก็เปรียบ
 ได้ด้วยการสลักความคิดความอ่านและความรู้สึกซึ่งมี
 อยู่ในดวงจิตต์ของเด็ก ๆ ฉนั้น การอบรมสั่งสอน
 เด็ก ๆ ให้บังเกิดลวดลายทั้งงามคือคุณสมบัติขึ้นใน
 ดวงจิตต์ จนนึกอุปนิสัยสันดาน นับว่าเป็นศิลปะ

อันยอดเยี่ยมในโลกนี้ ถ้ารอยที่สลักไว้ในเมื่อเด็ก ๆ
 ได้สลักทำเอาไว้มาก ๆ ก็จะต้องไม่ลบเลือนไปได้
 ตลอดชีวิต เป็นคนที่ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ
 ประชาชนจะรับใช้ประเทศชาติของตนได้ ก็ต่อเมื่อ
 ประชาชนนั้น ๆ เมื่อเด็ก ๆ ได้รับการอบรมศึกษา ให้
 เกิดสติปัญญาความสามารถทั่วถึงกันดีแล้ว และ
 ประชาชนนั้น ๆ จะขึ้นสู่ความเป็นมนุษย์ในภูมิอันสูงได้
 ก็เพราะทุกคนเห็นประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง และ
 ต้องกอบกู้ช่วยองค์คุณ & ประการกล่าวคือ

(๑) ได้รับการอบรมศึกษาในวิชาชีพสามารถหา
 เลี้ยงชีพของตนเองได้ โดยให้เป็นคนเป็นประโยชน์
 แก่เพื่อนร่วมชาติด้วย คือทำทรัพย์สินแทจริงให้ทวชน
 หาใช้ทำให้ลดน้อยลงไป

(๒) ได้รับการศึกษาอบรม เกิดสติปัญญาแตก
 ฉานและอยู่ในระเบียบวินัย คือให้รู้จักคิด รู้จักใช้คอม
 มอนเซ็นส์ของตน เพื่อจะได้ใช้สิ่งเหล่านั้น เทียบเคียง
 วินิจฉัยเรื่องและปัญหาสำคัญ ๆ ซึ่งตนจะต้องเผชิญหน้า
 อยู่บ่อย ๆ

(๓) มีจรรยาความประพฤติที่งาม เป็นคุณสมบัติประจำตัว จนถือได้ว่า ถ้าเกิดมีปัญหามาอันเกี่ยวกับศีลธรรม ความประพฤติและตนจะต้องเป็นผู้วินิจฉัยตัดสินด้วยผู้หนึ่ง ก็สามารถตัดสินปัญหานั้นได้แจ่มแจ้งเกิดขาดปราศจากอคติลำเอียง

(๔) มีการอบรมทางใจดีแล้ว คือรู้จักบำเพ็ญคุณโทษในหลักพระศาสนา และรู้จักวรรณคดี วิทยาศาสตร์ เพียงแต่ให้รู้จักว่าสิ่งใดที่เป็นของงามของจริง ตัดความโง่เขลาเพื่อให้หายมง่าย ถ้าจะต้องเป็นผู้ชี้ทางให้แก่ตนเอง หรือให้แก่ผู้อื่นที่เขามาขอความรู้เราในเรื่องเหล่านี้ ก็จะต้องให้ทราบได้ตามที่ผิดที่ถูก ทด ทด ทด

(๕) และถ้าไม่เหลือยากกว่าแรง ควรเรียนให้มีความรู้เพียงพอที่จะรู้ได้เท่านั้นก็ได้ ในปัญหาสำคัญประจำวัน คือความรู้เรื่องการเมืองและเรื่องอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน ตลอดจนพงศาวดารของเรื่องเหล่านี้

๓๕

และควรมีความรู้อย่างเหมือนกัน ในวิชาเศรษฐกิจ
 เพราะเป็นความรู้เกี่ยวกับการเป็นอยู่ของเรา ที่ย่อม
 มีการไต่ถามออกความเห็นกันอยู่เสมอ เป็นปัญหา
 สาธารณะ ถ้าเราไม่มีความรู้เสียเลย ก็จะทำให้เสีย
 ปัญหาเหล่านั้นเสียได้

รวมความ ผู้ที่เรียกว่ามีการศึกษาอันดีแล้ว คือ
 ผู้ที่รับใช้มนุษยธรรม ที่ได้เตรียมตัวมาพร้อมแล้ว
 แต่ทุกคนย่อมมีคุณสมบัติความรู้ ความชำนาญเป็น
 ส่วน ๆ กันไป จึงจำเป็นต้องช่วยกันรับใช้มนุษยธรรม
 ตามคุณสมบัติที่ตนมีอยู่โดยละเอียดและแท้จริง ประเทศ
 ชาติก็เหมือนแกงหม้อใหญ่ ซึ่งเป็นแกงชนิดใดเพราะ
 เครื่องแกง ถ้าพริกเครื่องแกงแต่ละอย่างหาเป็นแกง
 ใดไม่ คุณสมบัติของน้ำปลาอยู่ที่เค็ม พริกอยู่ที่เผ็ด
 และเครื่องแกงอื่น ๆ ย่อมมีคุณสมบัติตามฐานะ แต่ถ้า
 แยกกันอยู่หรือแต่ลำพังอย่างเดียว ก็เป็นแกงไปไม่ได้
 ต่อเมื่อรวมกันเข้าให้ถูกต้องตามส่วนสัดที่ต้องการและ
 ใช้สิ่งที่ถูกหน้าที่ เช่นใช้น้ำปลาทำแต่หน้าที่เค็มอย่าง

เคี้ยวไม้ใช้ทำหน้าท้าวหนวดย ของเหล่านนั้นก็จะเกิด
เป็นแกงที่เรียกว่าแกงอินแท้วจริงได้

ควรเราทั้งหลาย ช่วยกันทำการก้าวน้ำให้แก่
เด็ก ๆ ให้เด็กได้รยการอบรมสั่งสอนทั่วถึงกัน เพื่อ
เป็นเกียรติยศแก่เด็ก เพื่อให้เป็นคั้งหวานพืช ซึ่งจะ
ผลัดผลในภายหน้าถึงแม้ว่าจะช้า ก็ยังเป็นการก้าว
หน้าชนทั้งหลายชนเรื่อยไป ไม่ใช่ก้าวข้ามชั้น ซึ่งอาจ
พลาดหกล้มได้ และปราชญ์กล่าวว่า “ท่านจะได้
ทำคุณอันใหญ่หลวงให้แก่ประเทศชาติ เพราะท่าน
ไม่ใช่ยกหลังคาบ้าน แต่ว่าท่านจักได้ยกดวงจิตต์ของ
บรรดาชาวประชานาครให้สูง ดวงจิตต์ที่มีภูมิสูง ถึง
จะอยู่ในบ้านเล็ก ๆ ก็ยังดีกว่า (ดวงจิตต์) ที่เป็นทาส
ต่ำช้าซึ่งค่อมอยู่ในบ้านใหญ่”
